

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-21-67, 987-55-13,
[e-mail:arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. №71

Дата: 22.01.2026 г.

**ДО
КОМИСИЯТА ПО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ
КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,
представяван от заместник-председателя –
адв. Валя Гигова

относно:

**Законопроект за изменение и допълнение на
Закона за здравето № 51-554-01-235, внесен от
Стеля Димитрова Николова и група народни
представители на 18 декември 2025 г.**

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ И УВАЖАЕМИ
ЧЛЕНОВЕ НА КОМИСИЯТА ПО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ,**

В отговор на Ваше писмо, изпратено по електронна поща, Висшият адвокатски съвет представя на Вашето внимание становище по Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето (ЗЗ).

Висшият адвокатски съвет счита, че предложеният законопроект представлява съществен и концептуален опит за цялостна реформа на режима на психиатричната грижа, като в значителна степен отразява препоръки на международни мониторингови органи, включително Комитета против

изтезанията към Съвета на Европа, както и експертни становища на граждански и професионални организации. С оглед на това, законопроектът следва да бъде подкрепен в принципен аспект.

Като положителни следва да бъдат оценени следните изменения, свързани с регламентирането на изрична забрана на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне(нов чл. 149а), въвеждане на обществен мониторинг (чл. 145, т. 9; чл. 148, т. 9; нов чл. 148а) чрез ангажиране представители от различни социални групи; укрепване на процесуалните гаранции при задължително лечение, включително чрез участие на социален работник; въвеждане на съдебен контрол в кратки срокове; специализация на съдиите; участие и изслушване на непълнолетни лица над 16 години. Като положителна следва да бъде оценена и промяната, свързана със задължително извършване на паталогоанатомична аутопсия, ако близките на починалото лице не бъдат установени в срок от 48 часа.

Висшият адвокатски съвет приема, че изричното законово уреждане на мерките за временно физическо ограничаване е необходимо (новия чл. 92а ЗЗ), тъй като към настоящия момент подобни практики съществуват в реалността, без да са уредени на законово ниво. Въпреки това новата редакция на чл. 92а е бланкетно разписана, без да е предвидено изискване всички по-леки мерки са изчерпани; без да е предвиден конкретен срок за прилагането ѝ (какъвто срок е предвиден чл. 150, ал. 3 ЗЗ по отношение на пациенти с установени психични проблеми) и без да е предвидена индивидуална оценка на риска и състоянието на лицето.

С оглед на това, по-прецизен законодателен подход би бил мерките за временно физическо ограничаване по отношение на пациенти, изпаднали в състояния, които представляват пряка и непосредствена опасност за собственото им здраве или живот или за здравето и живота на други лица да се уредят в действащата разпоредба на чл. 150 от ЗЗ, за да са скрепени с гаранциите, установени в този текст. Считаме и че реформата по необходимост изисква разписването на конкретни времеви ограничения за прилагането на физическо ограничаване като крайна и изключителна мярка. Ако законодателят се придържа към новия текст на чл. 92а, то прилагането на такива мерки следва да бъде скрепено със задължение за писмено мотивирано решение; вписване в медицинската документация; уведомяване на близък или законен представител; последващ независим контрол; възможност за обжалване или сигнализиране (като такива гаранции следва да бъдат разписани в закон, а не в подзаконов нормативен акт). Общото правило, че условията и редът се урежда с нарочна наредба, може да се отнася само до технически аспекти.

Като положителни следва да бъдат оценени и предложените промени, свързани със създаването на „комисии за психично здраве“ към общините. Техните правомощия са разписани в чл. 148а, ал. 4 (нов), но липсват законови

механизми, които да установяват гаранции за ефективност за работата им (изискването за годишен доклад не е достатъчна гаранция, още повече, че възнагражденията на членовете на тези комисии ще бъдат финансирани от държавния бюджет. Считаме, че смисълът от създаването на тези комисии е само ако същите осъществяват мониторинг не спорадично, а като обичайна трудова заетост – само по този начин може да се даде адекватна преценка за дейността на съответното медицинско заведение (в широк смисъл), противното е неефективно и необмислено разходване на публични средства. С оглед на това и отчетите, които следва да бъдат предоставяни за дейността им, следва да бъдат ежемесечни, а не годишни.

Като пропуск в законопроекта може да се посочи липсата на изменения и допълнения в Глава VII (административнонаказателни разпоредби), която не е адаптирана за предвидените нови нарушения по ЗЗ (например, за нарушение по чл. 149а – нов), още повече голяма част от предвидените към момента глоби и имуществени санкции не са изменени повече от десет години.

Обръщаме внимание на становище, дадено от Министерство на правосъдието, а именно, че въпросът със защитата на пациентите с психично заболяване срещу изтезания, жестоко нечовешко и унижително отношение (предложения нов раздел III. „Защита срещу изтезания, жестоко нечовешко и унижително отношение“ в глава пета „Психично здраве“ с чл. 165а-165з) е изключително чувствителен и за да не останат формални предложените норми, предлагаме да се обмислят допълнителни гаранции, чрез които реално и практически да бъде обезпечено прилагането им с оглед спазването на правата на пациентите. В този смисъл считаме, че е мислимо да се предвиди ограничено видеонаблюдение. Доколкото такова видеонаблюдение би ограничило правото на личен живот на пациентите, уредбата на същото следва да е предмет на задълбочен допълнителен анализ.

Висшият адвокатски съвет счита, че въведеният със законопроекта съдебен контрол е съществено разширен и в значителна степен отговаря на международните стандарти за защита на правата на човека. Въпреки това при уредбата на мерките за временно физическо ограничаване е необходимо основните материалноправни и процедурни гаранции да бъдат предвидени пряко в закона, така че съдебният контрол да се упражнява върху ясна и предвидима нормативна рамка.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ: /п/
АДВ. ВАЛЯ ГИГОВА